

Søren Kierkegaard i stiv kuling

To nye bøger med tekster af og om Kierkegaard sætter tankerne i sving
bøger

Kristian Østergaard
kultur@k.dk

Forfatteren og juristen Sven Clausen skrev i sin tid et essay med titlen "Forsinket anmeldelse af Enten-Eller". Heri gør Clausen sig lystig over Søren Kierkegaards hovedværk "Enten-Eller", som for ham ligner et tusindben med hundredvis af kropsled, der går hver sin vej uden kontrol fra styrehuset:
"Man kan i virkeligheden med stor sikkerhed gætte på, at Søren Kierkegaard aldrig har skrevet en konfirmations-sang, thi så ville den være anbragt i "Enten-Eller."
Desværre er Sven Clausens underholdende essay ikke med i tidligere gym-

nasialærer Torben Froms nye bog "Geni i modvind", der er en slags fortsættelse af Froms fortrinlige bog "Om det at være menneske!" fra 2017. Her optrådte Kierkegaard-kritikere, som From analyserede og udlagde. I den nye bog kommer kritikkerne i endnu højere grad selv til orde. "Geni i modvind" er som materialsamling en udtømmelig mine at grave i, fordi bidragene både inviterer og irriterer til fortsat debat om Kierkegaard.

I indledningen understreger udveiren, at bogen er "et tiltrængt korrektiv, et nødvendigt modspil, til Kierkegaards énsporethed og voldsomhed". Tekststudvalgene består dels i en humanistisk kritik, der angriber den inhumane tendens hos Kierkegaard, dels en teologisk kritik, der anfægter de uevangeliske tilbøjeligheder, nogle skribenter anholder i Kierkegaards forkyndelse.

Men Kierkegaard er jo drilsk. Han bruger hegelske vendinger uden at være hegelianer, og han bruger pietistiske vendinger uden at være pietist, og det fanger hans kritikere ikke altid. Men

den schweiziske teolog Karl Barth – kaldet det 20. århundredes største teolog – fornemmede det på sin egen måde. Og i tekstuuddraget i Froms bog spørger han sig selv og læseren, om ikke Kierkegaard "var den højeste, meste konsekvente og mest gennemreflekterede fuldkommengørelse af den pietisme, der i det 19. århundrede sammen med rationalismen lagde fundamentet for den af front indstillede mennesker bestående kristelighed og kirkelighed, som Kierkegaard så lidenskabeligt bekæmpede, og som vi i 40 år under påberøelse også af Kierkegaards navn på ny påtog os at bekæmpe?"

Staubrands antologi viser, hvordan Kierkegaard benytter sig af mesterlige greb og optakter og kan levere fine portrætter i forbifarten

I sit efterord angriber Torben From Søren Kierkegaard anderledes bastant og unuanceret. Han konkluderer, at "den teologi, der for Kierkegaard selv har fungeret som terapi i en kvalfuld eksistens, tager samtidig præg af Kierkegaards tungsind – som dermed eksporteres videre! En påtvungen livsfor-nægtelse fatalt generaliseret!"

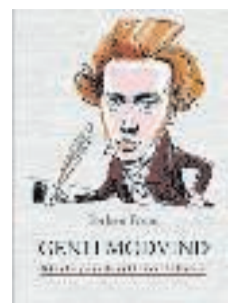
Her kunne From med fordel genlæse det uddrag, som Jens Staubrand bringer fra "Christelige taler" i sin antologi af Kierkegaard-tekster. Heri beskriver Kierkegaard "selvplagelsens bekymring" under inspiration af evangeliets opfordring om at "se til markens liljer og himlens fugle". Fuglen kender ikke til selvplageri. Selv om den bevæger sig i de højere luftlag og kan se langt, så ser den ikke den næste dag, hvorimod selvplageren allerede bekymrer sig for morgendagen: "Fuglen lever kun én dag, således er den næste dag ikke til for ham; den kristne lever evigt, således er den næste dag ikke til for ham; hedningen lever aldrig, altid af den næste dag hindret i at leve."

I Staubrands udvalg af korte tekster møder vi en Kierkegaard, der trækker i alle registre – fra det lyrisk bevægede til selvironi, barok humor og sarkasme. I "Enten-Eller" forestiller filosofen sig da også, at han stedes foran guderne i den syvende himmel og får spørgsmålet, hvad han ønsker sig allermost: Skulle det mon være evig ungdom, skønhed eller magt? Den danske filosof svarede:

"Højtærede samtidige, jeg vælger en ting, at jeg altid må have latteren på min side."

I Staubrands udvalg af Kierkegaard-tekster nu dansk er der mange eksempler på, at Kierkegaard allerede i levende live fik imødekommet sit himmelske ønske, som når han i "Enten-Eller" meddele, at når midaldrende ægtepar kysser hinanden, er det for at spare en serviet.

Staubrands antologi viser, hvordan Kierkegaard benytter sig af mesterlige greb og optakter og kan levere fine portrætter i forbifarten. Desværre er der i modsætning til Froms bog ingen kaptitel- eller sidetalshenvisninger. ■

Torben From: Geni i modvind. Kierkegaard-kritiske tekster – en antologi. 211 sider. 300 kroner. Hovedland.

Søren Kierkegaard: Lyt til stormens musik, havets trodsige brøl og skovens angstfulde suk – og andre korte tankevækkende tekster. 230 sider. 300 kroner. Stauer Publishing.

Man kan ikke bare trylle traumer væk

Med romanen "Når mænd forlader mig" vil Johanne Bille, der selv har været udsat for voldtægt, blande sig i samtykkedebatten

interview

Daniel Øhrstrøm
ohrstrom@k.dk

Johanne Bille ville ønske, at hun ikke kunne have skrevet sin nye roman "Når mænd forlader mig", selvom hun også er stolt af den.

"Jeg har det meget ambivalent med den roman," siger hun og tier et øjeblik, inden hun tilføjer:

"Jeg er glad for, at bogen nu findes, men jeg ville da stadig gerne have undgået de erfaringer, som ligger bag den. For hvis jeg ikke selv havde prøvet at blive voldtaget, ville jeg heller ikke kunne have skrevet den. Romanen om Maria er opdigtet, men hendes følelser efter det overgreb, hun oplever i romanen, er mine egne. Det var i høj grad sådan, jeg havde det efter min voldtægt. Og det var slet ikke terapeutisk at skrive om. Faktisk vil jeg sige, at det var grænsende til retraumatiserende, men jeg har gjort det, fordi jeg føler, at vi har brug for bogen, og fordi jeg gerne vil stille mig ved siden af alle de andre vanvittigt stærke kvinder, som i øjeblikket går ud og fortæller om grænseoverskridende oplevelser," siger Johanne Bille.

Romanen er skrevet "i en vrede over, at det stadig skal være så svært at være kvinde i dag", forklarer hun.

"Egentlig havde jeg tænkt at skrive en roman i en let tone om en kvinde, der bliver forelsket i mænd. Men romanen fik sit eget liv undervejs, da jeg blev optaget af samtykkedebatten herhjemme."

Allerede forrige år fandt hun således modet til at skrive en kronik i Dagbladet Information om den voldtægt, der tog ti minutter at gennemføre, men formentlig vil sidde i hende resten af livet, som hun skrev.

"Traumer er ligesom sorg. Dem kan man ikke bare trylle væk. Men i vores samfund har vi en tendens til at bilde os selv ind, at man skal komme over alt det tunge i livet i en fart. Det tror jeg bare ikke, at man kan. Men man kan leve med det. Jeg mistede min far, da jeg var ganske ung. Det kommer jeg mig aldrig over, ligesom jeg aldrig kommer mig over, at jeg for nyligt mistet min veninde, forfatteren Charlotte Strandgaard, som jeg ville ønske var her nu. For hun har spillet en stor rolle i bogens tilblivelse som min bedste læser og kritiker undervejs."

Et spejl til andre voldtægts ofre

Den anerkendte forfatter Charlotte Strandgaard (1943-2021) skrev selv bøger om tabubelagte emner, fordi hun dybest set håbede på at ændre verden gennem sine bøger. I den forstand kan Johanne Bille godt ses som en arvtager til sin 50 år ældre forfattervenindes virke. Hun har ifølge anmelderne ligeledes evnen til at skrive godt, sjovt og smukt. Men for hende er litteratur heller ikke kun æstetik, men også et virkemiddel til at diskutere etik.

"Problemer skal sættes under debat," som allerede Georg Brandes skrev om litteraturen engang.

◀ "Pointen med romanen er, at det kan være svært at undslippe de normer og kønsroller, som vi er opdraget med helt fra barnsben af. Selv de oplyste med hjertet på rette sted kan begå fejl og ende med at opføre sig grænseoverskridende," siger Johanne Bille.
– Foto: Leif Tuxen.

Johanne Bille

Født i 1993.

Forfatter og stifter af forlaget Harpyie. Hun debuterede i 2015 med romanen "Tænk nu hvis", og i 2018 udkom hendes anden roman "Elastik". Hun er uddannet bachelor i statskundskab og har tidligere arbejdet for forlaget Columbus med digitalt undervisningsmateriale og for forlaget Gladiator som salgs- og marketingkoordinator.

Hendes nye roman "Når mænd forlader mig" udkommer på Politikens Forlag den 27. januar.

Men litteraturen har også en kvalitet, man ikke i samme grad finder på avisernes debatsider, mener Johanne Bille.

"I en kronik kan man udtrykke holdninger, som jeg også gjorde i min egen kronik, da jeg på grund af den stigende tendens blandt kvinder til at stå frem med deres overgrebshistorier også selv fik modet til at gøre det. Og det har sin egen værdi. Men litteraturen kan på en anden måde udtrykke følelser, som andre kan sætte sig ind i, fordi man i en stærkere forstand kan leve sig ind i den, man læser om. Derfor er litteraturen også en genvej til empati, fordi man som læser jo i virkeligheden sætter sig i en andens sted. Og her ville jeg gerne vise, hvordan det føltes at være udsat for et overgreb. Hvis jeg ikke selv skrev, hvem skrev den så? Ingen ville i hvert fald gøre det på samme måde," siger hun og tøver et øjeblik.

"Længe kunne jeg ikke lide at se mig selv som et offer, men det var jeg jo, og gennem min roman vil jeg både gerne give andre voldtægts ofre en historie at spejle sig i og vise måske især mænd, hvad det kan betyde, når man overskriden en grænse."

Feministen bliver voldtægtsmand

Romanens hovedperson Maria arbejder som tekstforfatter, hvor hun skal sælge lavkvalitetsprodukter til midaldrende mænd. Og hun overfører den tankegang til sit kærlighedsliv ved at inddele mænd omkring sig i stereotyper. Ironisk nok er det ham, hun kalder Feministen, som

forgriber sig på hende i en parkeringskælder. Og det har sin egen selvstændige pointe, forklarer hun.

"Pointen med romanen er, at det kan være svært at undslippe de normer og kønsroller, som vi er opdraget med helt fra barnsben af. Selv de oplyste med hjertet på rette sted kan begå fejl og ende med at opføre sig grænseoverskridende. Der er ikke nogen, der går fri af det her. Nogle tror måske, at voldtægtsmænd er sådan nogle hulemænd, der springer ud af en busk. Men langt de fleste voldtægter bliver begået af mænd, som kvinder ellers var trygge ved. Og det bliver kun muligt, fordi vi har udviklet en manddomineret kultur med nogle meget skadelige patriarkalske strukturer, som tillader grænseoverskridende adfærd. Som regel er det jo mindre grænseoverskridende adfærd som at få et klask bag eller blive kysset mod sin vilje. Og min pointe er, at de mindre grænseoverskridelser også er dem, der muliggør voldtægt. De små hændelser er et symptom på et samfund, hvor noget så grelt som voldtægt kan finde sted."

Hvilket billede af mænd synes du, at det tegner?

"Jeg synes, at der er mange forskellige mænd i "Når mænd forlader mig", som titlen også indikerer. Pointen er, at både mænd og kvinder kan blive ofre for den struktur og den kultur, vi har, hvor nogle kroppe bliver betragtet som mindre vigtige end andre kroppe. Det skal vi gøre op med. Så det er først og fremmest en bog om at passe på hinanden. Eller om hvad der sker, når man ikke gør det."

Håbet er dog – uden at afsløre for meget – bogstaveligt talt også med i romanen, for det navn giver Maria en mand, som hun (i begyndelsen) ikke synes fortjener at blive reduceret til en arketype. ■

NYE BRILLER?

Spar 33%, 55% eller 77% på populære mærker

UDSALG
på massevis af stel

I din lokale Synoptik kan du nemlig lige nu spare mindst 33% på de mest populære mærker. Og på nogle helt op til 77% på stel.

Ray-Ban · Gucci · Dyrberg Kern · Sensaya
Ralph Lauren · Tommy Hilfiger
Monkeyglasses · Oakley · Hugo Boss
Burberry · Fuzion · Marc Jacobs
Peak Performance · Saint Laurent
DbyD Classic · Michael Kors · Heritage

BESTIL TID TIL EN UDVIDET
SYNSPRØVE PÅ SYNOPTIK.DK

Gælder stel ved køb af komplet brille frem til 30.01.2022.
Kan ikke kombineres med andre tilbud eller rabatter.

Synoptik